

Dünya ve Türkiye Üniversitelerinde Girişimcilik Bölümlerinin Artan Önemi: Lisans ve Lisansüstü Eğitim Düzeyinde Bir Arařtırma¹

Yasin KARADENİZ² ve Çiğdem ÖZKAN³

Öz

Girişimciliğin gelişmesinde üniversitelerin girişimci bir yapıya ulaşmayı hedeflemeleri kadar üniversitelerde girişimcilik bölümlerinin ve eğitimlerinin yaygınlaştırılması, böylece kişilerin girişimcilik özelliklerinin geliştirilmesi de önemlidir. Araştırmada, girişimcilik eğitiminde Türkiye'nin mevcut durumu, Türkiye'deki üniversiteler ile The Times Higher Education tarafından hazırlanan "Dünyanın En İyi Üniversiteleri Listesi"ndeki ilk on üniversitedeki doğrudan girişimcilik lisans ve lisansüstü bölümleri tespit edilerek ve karşılaştırmalar yapılarak değerlendirilmiştir. Türkiye'deki üniversitelerin durumuna YÖK Lisans atlas verilerine ve üniversitelerin sosyal bilimler enstitülerinin resmi internet adreslerine bakılarak, Dünyadaki ilk on üniversitenin lisans, yüksek lisans ve doktora programlarına ise ilgili üniversitelerin internet adreslerinden ulaşarak "içerik analizi" yapılmıştır. Bu bağlamda, üniversitelerde girişimcilik eğitiminin, "yalnızca bazı programların ders planlarında yer alan bir ders" olarak sınırlı kalmaması; doğrudan girişimcilik alanında eğitim veren programların sayısının, niteliğinin artması ve farklı disiplinlere de yayılmasının gerekli olduğu düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Girişimcilik, Girişimcilik Eğitimi, Girişimcilik Lisans Programları, Girişimcilik Lisansüstü Programları

Increasing Importance of the Entrepreneurship Departments in Universities of the World and Turkey: A Survey at the Level of Undergraduate and Graduate Programs

Abstract

In the development of entrepreneurship, it is important for universities both to reach to an entrepreneurial structure and to mainstream entrepreneurship departments and education through which people improve their entrepreneurial qualities. In the study, the current situation in Turkey in entrepreneurship education is evaluated by identifying and comparing the direct entrepreneurship undergraduate and graduate programs of the universities in Turkey and of the top ten universities included in the List of World's Best Universities that has been prepared by The Times Higher Education. In this survey, a "content analysis" is performed through investigating the conditions of the universities in Turkey by analyzing the atlas data of The Council of Higher Education (YÖK) and the official websites of the institute of social sciences of the universities, and by accessing the undergraduate, graduate and PHD programs of the World's Top Ten Universities through their websites. In this context, the entrepreneurship education at universities should not be considered as "a course included only in the curriculum of some programs"; instead, the number and qualities of the programs that provide education in the field of entrepreneurship should be increased and spread to different disciplines.

Key Words: Entrepreneurship, Entrepreneurship Education, Entrepreneurship Undergraduate Programs, Entrepreneurship Graduate Programs

Atf İçin / Please Cite As:

Karadeniz, Y. ve Özkan, Ç. (2020). Dünya ve Türkiye üniversitelerinde girişimcilik bölümlerinin artan önemi: Lisans ve lisansüstü eğitim düzeyinde bir araştırma. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(2), 872-885.

Geliş Tarihi / Received Date: 06.02.2019

Kabul Tarihi / Accepted Date: 28.10.2019

¹ Çanakkale'de düzenlenen 7. Uluslararası İşletme Yönetimi Kongresi'nde sunulan bildirden üretilmiştir.

² Dr. Öğr. Üyesi Yasin KARADENİZ - Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Ayvacı Meslek Yüksekokulu
ykaradeniz@comu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-5609-5171

³ Dr. Öğr. Üyesi Çiğdem ÖZKAN - Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Ayvacı Meslek Yüksekokulu
cigdemozkan@comu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-9823-4117

Giriş

Ülke ekonomilerinde yaşanan sorunların düzelmesi ve ekonominin gelişmesinde, toplumsal kalkınmanın sağlanabilmesinde, girişimcilik büyük öneme sahiptir. Son zamanlarda özellikle gelişmekte olan ülkelerde girişimcilik ile ilgili konuların üzerinde önemle durulmaktadır. Bu kapsamda üniversitelerde öğrencilerin girişimcilik ruhlarını geliştirmek ve mezun olduklarında kendi işletmelerini açarak; ekonomi, istihdam gibi konulara katkı sağlamaları amaçlarıyla birçok bölüm ve programda girişimcilik dersleri yaygınlaşmakta ve girişimcilik merkezleri kurularak, bu merkezlerde de öğrencilere girişimcilikle ilgili uygulamalı proje eğitimleri verilmektedir. Girişimcilik eğitiminde yaşanan bu olumlu gelişmelere, son zamanlarda Dünya ve Türkiye üniversitelerinde doğrudan açılan, Girişimcilik Anabilim Dallarının ve girişimcilik lisans ve lisansüstü programlarının da önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir.

Bu çalışmanın amacı, Dünya ve Türkiye üniversitelerde açılmış olan doğrudan girişimcilikle ilgili lisans ve lisansüstü programlarının durumunu karşılaştırmalı bir şekilde ortaya koymak ve bu programların başarılı girişimcilerin yetişmesi ve ülke ekonomileri açısından katkısını açıklamaktır. Çalışmada ilk önce girişimcilik kavramı ve girişimciliğin önemi üzerinde durulmuştur. Daha sonra girişimcilik eğitimi ve bu alanda yapılan bazı çalışmaları kapsayan literatür incelemesi verilmiştir. Son olarak ise, Türkiye'deki üniversitelerin doğrudan girişimcilik lisans bölümlerine YÖK Lisans atlas verilerine, girişimcilik lisansüstü bölümlerine, üniversitelerin sosyal bilimler enstitülerinin resmi internet adreslerine bakılarak, Dünyadaki doğrudan girişimcilik bölümleri açan önemli üniversitelerin lisans, yüksek lisans ve doktora programlarının durumuna ise ilgili üniversitelerin internet adreslerinden ulaşılarak "içerik analizi" yapılmış ve elde edilen bulgular açıklanmıştır.

Girişimcilik, Girişimci Kavramı ve Önemi

Girişimcilik kavramının literatürdeki tanımlarına bakıldığında pek çok yazarın farklı bakış açılarıyla tanımlamaya çalıştıkları görülmektedir. Kavramla ilgili yapılan bütün tanımlamalarda ortak nokta, girişimciliğin çeşitli fırsatların değerlendirildiği bir süreç olarak görülmesidir (İşcan ve Kaygın, 2011, s. 276). Girişimcilik kavramı Fransızca "entreprendre" ve Almanca "unternehmen" kelimelerinden türemiş ve Türkçede ise "üstlenmek" anlamına gelen bir kavram olarak kullanılmaktadır (Akdemir, 2009, s. 25).

Girişimci ise kısaca işletmeyi kuran, yönlendiren, geleceğe ilişkin planları yapan ve yürüten kişi olarak ifade edilebilir. Girişimciliğe ilişkin yaygınlıkla yapılan bir tanım da şöyledir: "Belirli işletmecilik faaliyetlerini realize etmek amacıyla sahip olduğu finansal kaynakları riske eden ve kar amacı güden kişiler" (Akdemir, 2009, s. 25). Diğer bir tanıma göre ise, girişimci, mal ve hizmet üretimini gerçekleştirebilmek amacıyla riski üstlenerek doğal kaynak, sermaye, emek gibi üretim öğelerini bir araya getirip faaliyete geçiren kişidir olarak tanımlanabilir (Tekin, 2004, s. 3).

Girişimci yeni düşüncelerin yaratılması, yayılması ve uygulamasını hızlandırır, ayrıca yeni endüstrilerin doğmasına yol açar, teknolojileri kullanan sektörlerde verimliliği artırır ve hızla büyüyen sektörler yarattığı için ekonomik büyümeyi hızlandırır. Dolayısıyla girişimci, ekonomik faaliyetlerin düzenlenmesinde, istihdam yaratılmasında ve üretim faaliyetlerinde anahtar faktördür (Bozkurt Çetinkaya, 2011, s. 10-11).

Girişimcilik bir ülke ekonomisi için önemli olup, girişimciler, iş hayatının sürükleyici bir unsuru olarak kabul edilmektedir. Bir ülke ekonomik sistemi içerisinde girişimciler, buluş yaparlar, yeni işler kurarlar ve ekonomik büyümeye yardımcı olurlar. Girişimciler, bir ülkede büyüyen ve üretken bir ekonominin gereği olarak risk üstlenebilen işletmeciliğin itici güçleridir. Günümüzde her yıl birçok kişi girişimci olarak yeni işler kurmakta ve iktisadi gelişmenin ve kalkınmanın dinamiği olmaktadır (Yılmaz vd., 2010, s. 158).

Girişimcilik, pazardaki fırsatların iş fikrine dönüştürülerek yeni iş ve işletmelerin oluşturulduğu dinamik bir süreçtir. Bu sürecin en önemli unsuru olan girişimcinin, çeşitli nedenlerle girişimcilik yaptığı görülmektedir. Girişimci olmanın dört temel güdüsü bulunmaktadır (Segal vd., 2005, s. 42-57):

- Kar elde etmek,
- Kendinin patronu olmak,
- Kişisel tatmin elde etmek,
- Tercih edilen yaşam biçimini kurmak.

2017 yılında yayınlanan, 2017 BNP Paribas Küresel Girişimcilik Raporu'nda, girişimcilere en çok kazandıran sektör ise, bilgi teknolojileri olarak gösterilirken, onu online, mobil ve dijital takip ediyor.

Listenin üçüncü sırasını ise üretim ve perakende alıyor. Girişimciler için en büyük fırsatları sunan ülkeler ise ABD, Çin ve Almanya şeklinde sıralanıyor. Rapor bu yıl ilk kez elit girişimcileri de kendi aralarında sınıflandırmıştır. BNP Paribas'a göre elit girişimciliğin dört türü ise şöyle ifade edilmiştir (<https://www.melek yatirim platformu.com/tr>, Erişim Tarihi 26.03.2018):

- **Ultra Girişimci:** Yatırılabilir net serveti 25 milyon doların üzerinde olan girişimci.
- **Genç Girişimci:** 1980 ile 2000 yılları arasında doğmuş girişimci.
- **Deneyimli Girişimci:** 55 ve üzeri yaşındaki, ikinci dünya savaşı ile soğuk savaş arasındaki dönemde doğmuş girişimci.
- **Seri Girişimci:** Dört veya daha fazla faal girişim kurmuş girişimci.

Girişimlerin kurulması ve yaşama süreleri ülkeler için tesadüflere bırakılamayacak kadar önem arz etmektedir. Yaşanan ekonomik krizlerle beraber tüm dünyada ve ülkemizde işsiz sayısının artması, bilinçli ve sistemli bir şekilde girişimci yetiştirme ihtiyacını ve bundan sorumlu olacak kurumları gündeme getirmektedir. Özellikle gelişmekte olan ülke ekonomileri için girişimcilik ekonomik gelişimin motoru olarak görülmekte ve ekonomide kritik bir role sahip olmaktadır. Bu nedenle KOBİ'lerin kurulması ve büyümesi ulusal ekonomi politikaları ile de desteklenmektedir.

Ekonomik hareketliliğin toplum içerisinde artırılması ve yaygınlaştırılmasında girişimciliğe önemli roller düşmektedir. Ekonomik kalkınma sürecinin sağlanabilmesi ve toplumsal refah düzeyinin artırılması için, toplumsal ihtiyaçlara cevap verebilecek gelişmeye açık, başarılı girişimcilerin faaliyete geçirilmesine gerek duyulmaktadır. Girişimciler, ülkenin sosyal, kültürel ve siyasi gelişmesini de etkilemekte ve bu gelişmelerde de belirleyici rol oynamaktadır. Bu nedenle günümüzde girişimciliğe verilen önem daha da artmıştır (Akpınar, 2009, s. 15).

Girişimcilik Eğitimi, Amacı ve Üniversiteler

Eğitim girişimciliğin ortaya çıkmasındaki ve gelişmesindeki en büyük yardımcı faktörlerden biridir. Eğitim sadece girişimciliğin başlangıç aşaması için değil girişimciliğin ilerleyen aşamalarında karşılaşılan problemlerin çözümünde de yardımcı olmaktadır. Her ne kadar girişimcilik eğitiminin açık bir tanımı olmasa da, amaç işletmelerin etkin bir şekilde oluşturulmasını teşvik etmektir. Girişimcilik eğitiminin genel işletme ve ekonomi eğitimi ile karıştırılmaması gerekir. Bu eğitimlerin amacı yaratıcılığı, serbest meslek ve yeniliği yükseltmektir. (Bozkurt Çetinkaya, 2011, s. 29).

Girişimcilik eğitimi, Japonya'daki Kobe Üniversitesinde 1938 yılında Shigeru Fijii tarafından başlatılmıştır. Dünyada küçük işletme yönetimi kursları 1940'larda ortaya çıkmaya başlamıştır (Sexton ve Bowman, 1987, s. 35).

Dünyada 1971 yılında girişimcilik üzerine master, 1972'de ilk kez lisans eğitiminin ardından girişimcilik eğitimi kök salmaya başlamıştır. 1980'lerin başında 300'ün üzerindeki üniversitede girişimcilik ve küçük işletme yönetimi dersi verilirken, 1990'larda bu sayı 1050'lere kadar büyümüştür (Solomon vd., 1994, s. 65).

1950'lerde ortaya çıkan işletme disiplinin girişimciyi ve girişimciliği ciddi düzeyde incelemesi son 20 yıllık bir gelişmenin ürünüdür. ABD'de girişimcilik 1980'lerden itibaren derslere yoğun olarak dahil edilmiştir. Girişimcilik günümüzde birçok okulda başlı başına bir ders olmanın ötesinde yüksek lisans ve doktora derecesi verilen bir alandır. 1990'larda birçok işletme okulunda girişimcilik merkezleri açılmıştır (Çetindamar, 2002; Bozkurt Çetinkaya, 2011, s. 30).

Girişimcilik eğitiminin birey ve işletme bazındaki olumlu etkilerinin yanı sıra ülke bazındaki etkileri de oldukça önemlidir. İstihdam ve yenilikçilik başta olmak üzere ülkelerin ekonomik kalkınmalarında önemli bir rol oynamaktadır (Balaban ve Özdemir, 2008, s. 137).

Girişimcilik eğitiminin genel kabul görmüş bir tanımının olmaması girişimcilik eğitiminin amaçlarına da yansımış durumdadır. Dünyada girişimcilik eğitimi üzerine araştırma yapanların çoğunun farklı amaçlar sundukları görülmektedir (Bozkurt Çetinkaya, 2011, s. 31).

Rasmussen ve Sorheim'a göre (2006, s. 185) girişimcilik eğitiminde amaç, girişimci kişiliği ortaya çıkarmaktır.

Raposo ve Paço'ya (2011, s. 453) göre girişimcilik eğitiminin amaçları şunlardır:

- Girişimcilikle ilgili faydalı bilgi almak,

- Tekniklerin kullanımıyla kapasite artışı, işletme durumunun incelenmesi ve eylem planlarının oluşturulması,
- Girişimcilik yeteneklerini belirlemek ve teşvik etmek
- Girişimciliğin bütün konularında desteklemek ve empati geliştirmek,
- Değişime yönelik tutumları geliştirmek,
- Yeni başlayanları ve diğer girişimcileri teşvik etmek.

Türkiye’de de dünyaya paralel olarak son yıllarda girişimcilik ve girişimcilik eğitimi konularında, farklı amaçlarla yapılmış çok sayıda araştırma olduğu literatür incelemelerinde görülmektedir. Girişimciliğin gelişiminde en önemli faktörlerden biri, bu konuda verilen eğitimlerin yaygınlaştırılması ve kişilerin girişimcilik özelliklerinin geliştirilmesidir. Girişimcilik eğitimi ile girişimcilik faaliyetleri arasında olumlu bir ilişki olduğuna dair birçok araştırma bulunmaktadır ve bu da girişimcilik eğitiminin incelenme gerekliliğini ortaya çıkarmaktadır.

Girişimcilik eğitimi konusunda yapılan ilk araştırmalarda girişimcilik, küçük işletme kavramı etkisiyle “bir iş yeri satın alma” , “yenilik ihtiyacı ve büyüme ihtiyacı” gibi imajlarla değerlendirilmiştir. Daha sonra girişimcilik kavramının “küçük işletme” kavramından uzaklaşarak gerçek anlamında kullanılmaya başlanmasıyla girişimciliğe bakışta ortaya çıkan farklılık, girişimciliğin bağımsız bir disiplin olarak fark edilmesini sağlamıştır (Tağraf ve Halis, 2008, s. 91). Girişimciliğin bir disiplin olarak değerlendirilmesiyle girişimciliğin öğrenilemeyeceği görüşünü diğer bir ifadeyle girişimciliğin doğuştan geldiğine ilişkin ortaya çıkan görüşün değişerek girişimcilik eğitiminin yapılabileceği ve böylece girişimciliğin değişik yönleri ile öğretilebileceği görüşü kabul görmeye başlamıştır. Drucker, girişimciliği tanımlarken “girişimcilik mistik bir durum mudur? Girişimcilik bir sihir değildir, gizem değildir. Girişimcilik bir disiplindir ve herhangi bir disiplinde olduğu gibi öğrenilebilir” ifadesini kullanmaktadır. Girişimcilik konusunda ulaşılan bu yargı, bakış açısını değiştirmiş ve girişimcilik eğitimi yapılabileceği görüşleri belirlemiştir (Kuratko, 2005 Akt: Tağraf ve Halis, 2008, s. 92).

Girişime başlamadan önce girişimcilik eğitiminin verilmesi bireylerin gelecekte yapacakları girişimlerin başarı şansını arttırması açısından önemlidir. Özellikle gençlerin girişimsel ve tutumsal davranışlarının oluşmasında girişimcilik eğitiminin büyük önem taşıdığı, söz konusu eğitimin öğrencilerdeki girişimcilik potansiyelini ortaya çıkarmaya yardımcı olduğu ve kendi işlerini kurmaya yönlendirdiği ifade edilmektedir. Örneğin, ABD’de yapılan bir araştırmada girişimcilik eğitimi alan kişilerin (Soylu ve Kepenek, 2008, s. 459 - 461);

- Yeni iş kurmada üç kat daha fazla eğilime sahip olduğu,
- Kendi işinde çalışmaya üç kat daha fazla istekli olduğu,
- Yıllık % 27 daha fazla gelir elde ettiği,
- Mal varlıklarının % 62 daha fazla olduğu,
- Çalıştıkları işte daha fazla tatmin sağladıkları belirlenmiştir.

Girişimcilik kültürünün oluşturulması, girişimciliğin öğretilmesi, etkin bir şekilde yayılmasında eğitim kurumları çok önemli bir işlev görmektedir. Eğitim kurumlarınca öğrencilerde girişimcilik bilincinin oluşturulmasına ve öğrencilerin girişimcilik yönlerinin geliştirilmesine yönelik çeşitli eğitimlerin verilmesi, iş dünyasından profesyonellerin pratik deneyimlerinden öğrencilerin yararlandırılmasına yönelik gerçekleştirilen uygulamalar ve bu uygulamalardan elde edilen veriler girişimcilik ve eğitim arasındaki ilişkinin çok güçlü olduğunu ortaya koymuştur.

Örneğin Berglund ve Wennberg (2006) yüksek lisans düzeyinde girişimcilik eğitimi alan işletme ve mühendislik bölümü öğrencilerinin girişimcilik eğilimlerini kişilik testi ve görüşme yaparak araştırmışlardır. Araştırmaya göre; her iki bölüm öğrencilerinin de girişimcilik eğilimlerinin yüksek olduğu, mühendislik öğrencilerinin pratik ve çaba gerektiren girişimlere yöneldiği, işletme öğrencilerinin ise daha kuramsal ve daha açık pazarlara odaklandığı bulunmuştur.

Üniversitedeki girişimcilik eğitiminin mezun olduktan sonraki etkilerini gösteren deneysel bir çalışma Galloway ve Brown (2002) tarafından gerçekleştirilmiştir. Çalışmada üniversite eğitimleri esnasında girişimcilik merkezinden bir programa kayıt olmuş ve hiçbir girişimcilik çalışmasına katılmamış olmak üzere hem mezun hem de halen öğretim hayatına devam eden öğrenci grupları üzerinde telefon anketi

uygulanmıştır. Sonuçta girişimcilik hırsı ve istekliliğinin artması için girişimcilik eğitimlerinin etkili olduğunu tespit etmişlerdir.

Şengel (2008) ise; bir ülkenin kalkınmasında, rekabet gücünün arttırılmasında, istihdamın sağlanmasında, ekonomik gücün arttırılmasında girişimciliğin teşviki ve girişimcilik eğitimi konularına değinerek, Anadolu Üniversitesi ve Bilecik Üniversiteleri'ndeki akademik birimlerde ön lisans ve lisans düzeyinde verilen girişimcilik dersinin, öğrencilerin inovatif iş fikrine ulaşmada olumlu etkileri olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Küçük (2009) ise çalışmasında, Türkiye'de girişimcilik eğitimi üzerinde durarak, Türk Milli Eğitim Sistemi'nde girişimcilik eğitimine değinmiş, AB hibe projesi kapsamında gerçekleştirilen bir girişimcilik eğitimini örnek olarak sunmuştur.

Güler (2009), ABD'den en iyi 20 ve ABD dışı dünyadan en iyi 10 üniversitenin web sitelerine erişerek bu üniversitelerin "Sosyal Girişimcilik" ile ilgili eğitsel ve akademik çalışmaları hakkında bilgi toplamıştır. Çalışmanın içerik analizinde kriterler olarak üniversitelerdeki dersler, araştırma/bilim merkezleri, bilimsel dergiler, yayınlanmış makaleler, yayınlanmış kitaplar, konuyla ilgili çalışan öğretim üyeleri, burslar, konferanslar, kulüpler ve yarışmalar, staj ve topluma hitap eden özelliği bulunan projeler incelenmiştir. Çalışma sonucunda sosyal girişimcilik içerikli derslerin işletme fakültelerinde daha yoğun okutulduğu, ABD üniversitelerinin diğer ülkelere göre daha aktif olduğu ve konu hakkındaki eğitsel faaliyetlerin bilimsel faaliyetlere göre daha fazla yapıldığı gibi sonuçlara ulaşmışlardır.

Yelkikalan vd. (2010), yaptıkları çalışmada, girişimcilik eğitiminin hem Türkiye hem de dünya üniversitelerinde önemli bir yere sahip olduğunu ortaya koymuştur. Türkiye üniversitelerine bakıldığında ön lisansta girişimcilik derslerinin, lisans ve lisansüstü eğitim programlarına göre daha ağırlıklı olduğu anlaşılmıştır. Kimyacılar, biyologlar, mühendisler ya da ziraatçılar için ayrı ayrı girişimcilik programlarının olması dikkat çekicidir. Ayrıca bazı dünya üniversitelerinde mühendislik, biyoloji, uzay teknolojileri gibi alanlarda da faaliyet gösteren birimlerde inovasyon ve girişimcilik gibi derslerin varlığı, girişimcilik konusunun ilerleyen zamanlarda daha sık telaffuz edilip, geleceği gören birçok üniversitenin vizyonuna gireceğinin bir göstergesidir.

Bozkurt Çetinkaya (2011)'de "Dünyada ve Türkiye'de Girişimcilik Eğitimi" kitabında üniversitelerde girişimcilik dersini veren öğretim elamanları ile piyasada başarılı olmuş girişimcilerin görüşlerini alarak "Girişimcilik" dersinin piyasa koşullarına ne derecede uygun olduğunu belirlemeye çalışmıştır.

Girişimcilik eğitimlerinin başarılı sonuçlar vermesinde, kuşkusuz üniversitelerin rolü büyüktür. Üniversitelerdeki girişimcilik eğitimi öğrencilerin değişen derecelerde iş kurmasını sağlamaktır. Bu büyük ölçüde girişimcilik eğitiminin türüne göre belirlenir. Üniversitelerdeki girişimcilik eğitimi, öğrencilerin sadece girişimcilik niyetlerini dinamik hale getirmekle kalmamakta, aynı zamanda iyi bir girişimci olmaları için gerekli olan davranış normları hakkında da bilgi sahibi olmalarına yardım etmektedir (Liñán vd., 2008, s. 45).

Üniversitelerde bilgi üretiminin piyasa normlarına göre ve piyasa için yapılması "girişimci üniversite" kavramını ortaya çıkarmıştır. Bu paradigmayla üniversitelerin, kendi kaynaklarını kendileri yaratan, piyasayla işbirliği yapan ve sürekli rekabet içinde olan "girişimci" kimlikte olması amaçlanmaktadır. "Girişimci üniversite" anlayışında bilginin piyasa sürecinde rekabette öne geçmeyi sağlayacak ve karlılığı arttıracak bilgi üretimine öncelik verildiği görülmektedir (Özdem ve Sarı, 2008, s. 3-4).

Geçtiğimiz günlerde, Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK) tarafından, "Girişimci ve Yenilikçi Üniversite Endeksi 2017" sonuçları açıklanmıştır. Endeks hazırlanırken bilimsel ve teknolojik araştırma yetkinliği, fikri mülkiyet havuzu, iş birliği ve etkileşim, girişimcilik ve yenilikçilik kültürü ile ekonomik katkı ve ticarileşme boyutları altında 23 gösterge dikkate alınmıştır. Buna göre, 2017 yılında Türkiye'nin en girişimci ve yenilikçi üniversiteleri ilk 10 sıralaması aşağıdaki gibidir:

1. Sabancı Üniversitesi
2. Orta Doğu Teknik Üniversitesi
3. Gebze Teknik Üniversitesi
4. İstanbul Teknik Üniversitesi
5. Boğaziçi Üniversitesi
6. İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi
7. Koç Üniversitesi
8. İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü

9. Özyeğin Üniversitesi
10. Yıldız Teknik Üniversitesi

Girişimci ve Yenilikçi Üniversite Endeksi sonuçlarının, üniversiteler tarafından detaylı biçimde incelenmesi ve üniversitelerin verdikleri eğitimle hem öğrencilerini hem de kendilerini çağa uygun biçimde dönüştürmeleri, tüm dünyada girişimcilikten beklenen faydaların elde edilebilmesi açısından çok önemlidir.

Türkiye'deki üniversiteler önlisans düzeyinde incelendiğinde, doğrudan girişimcilik programlarının sayısının son derece yetersiz olduğu görülmektedir. 2018 yılı itibarıyla üniversitelerin iki yıllık ön lisans düzeyinde doğrudan girişimcilik programı bulunmamaktadır. Ön lisans seviyesinde girişimcilik eğitimi ise, özellikle işletme yönetimi vb. programlarda sadece girişimcilik dersi adı altında verilmektedir. Son yıllarda meslek yükseköğretim kurumlarının bazı programlarında girişimcilik dersini alan ve başarı ile tamamlayan öğrencilere, KOSGEB onaylı girişimcilik eğitim sertifikaları verilmesi ise öğrencilerin girişimcilik bilinçlerinin artması ve girişimcilik motivasyonlarının oluşması açısından olumlu bir gelişmedir.

Üniversiteler lisans ve lisansüstü düzeyde incelendiğinde ise, açılan doğrudan girişimcilik programlarının sayısı yeterli olmamakla birlikte, dünyaya paralel olarak ülkemizde de gelişim göstermektedir. Bu konu ile ilgili ayrıntılara, çalışmanın bir sonraki bölümünde detaylı yer verilmiştir.

Dünya ve Türkiye Üniversitelerinde Girişimcilik Bölümlerinin Lisans ve Lisansüstü Eğitimi Düzeyinde Karşılaştırmalı Analizi

Girişimcilik eğitimi; girişimin desteklenmesi, teşvik edilmesi ve gelişiminde önemli bir rol oynamaktadır. Bundan dolayı da, tüm dünyada üniversitelerde bu eğitimin verilmesi ile ilgili gelişmeler yaşanmaktadır. Eğitim sisteminin birçok düzeyinde yer almaya başlayan girişimcilik eğitim programlarının yanı sıra günümüzde girişimcilik alanında verilen kurslar, üniversitelerde açılan girişimcilik merkezleri ve artan akademisyen sayıları, doğrudan girişimcilik lisans ve lisansüstü programların sayılarında da görülen artış bu durumun bir göstergesi olmaktadır.

Dünyada girişimcilik eğitime bakıldığında, ABD'nin ilk sırada yer aldığı görülmektedir. Girişimcilik ile ilgili Amerika'da ilk eğitim 1947 yılında Harvard Business School'da vermeye başlanmıştır. Bu konudaki ilk akademik programlar ise 1960'lı yıllarda başlamış ve giderek yaygınlaşmıştır. Koh'un (1996) araştırmasına göre, 1993 yılında 400'den fazla ABD üniversitesinde lisans veya yüksek lisans düzeyinde girişimcilik dersleri verilirken, bu sayı 2003 yılında 1600'lere ulaşmıştır (Akt: Gürol ve Bal, 2009, s. 14).

Dünya ve Türkiye üniversitelerinde girişimcilik merkezleri aracılığı ile tüm üniversiteye girişimcilik kültürünün aşılmasına çalışılması ve bu merkezlerin üniversitelerde çeşitli girişimcilik faaliyetleri göstermesi, sadece ders bazında girişimciliğin yeterli olmadığını göstermektedir. Özellikle dünya üniversitelerinde alanlarında başarılı girişimcilerin bulunduğu konferans ve seminer programları, tüm üniversite bölümlerine hitap eden bir yapıya kavuşturulmuştur.

Ayrıca Türkiye üniversitelerinde de son zamanlarda girişimciliğin bir ders olarak verilmesinin dışında, dünya üniversitelerine paralel olarak doğrudan girişimcilik lisans ve lisansüstü bölümlerin açılmaya başlaması ve bu bölümlerin sayısındaki artış, girişimcilik ruhunun gelişmesi ve buna bağlı olarak ülke ekonomilerinin kalkınmasında önemli rol oynayacaktır.

Girişimcilik eğitiminin oldukça önemli olması ve öneminin de gittikçe artmasına karşın, bu alana ilişkin eğitim veren üniversitelerdeki girişimcilik bölümlerinin sayıları çok azdır.

Üniversitelerdeki girişimcilik bölümleri, gençlere önlerine çıkacak fırsatları fark etmelerine, sağlıklı ve doğru kararlar alarak bunları iş fikrine dönüştürmelerine, bu fikirlerin üretime dönüştürülerek kar elde edilebilir ürün ve hizmetler ortaya çıkarmalarına yardımcı olmak ve istihdam yaratan, yeniliğe açık, modern, vizyon sahibi işletmeler kurmaları konusunda eğitim vermeyi hedeflemektedir.

Ülkelerin kendi girişimcilerini yetiştirmesinin ve desteklemesinin gerekliliği ekonomik koşulların ve istihdam olanaklarının değişmesiyle daha da iyi anlaşılmaktadır. Bu nedenle, globalleşen ekonomik koşullara karşı tüm ülkeler kendi girişimcilerini destekleyerek ülke içinde girişimcilik eğitimi daha iyi planlamak ve içeriğini geliştirmek durumundadırlar. Özellikle, girişimcilik dersinin tüm eğitim programlarına yetiştirilmesi, okul öncesi dönemden yükseköğrenime kadar bireylerin girişimcilik bağlamında uyarılması, girişimcilik algılarının geliştirilmesi ve yaratıcılık temelli girişimciliğe motive edilmesinin sağlanması önemli bir husustur.

Üniversitelerde ise girişimcilik dersinin sadece işletme okullarının programlarında değil, diğer bilim dallarında da zorunlu olması, özellikle mühendislik bilimi ile ilgili bölümlerde ders programlarında girişimcilik dersi verilmesi yararlı olacaktır. Ayrıca Türkiye’de lisans ve lisansüstü eğitim düzeyinde üniversitelerde yeni girişimcilik programların açılmasıyla girişimcilik eğitiminin yaygınlaşması ve girişimcilikle ilgili nitelikli bilimsel araştırmaların sayısının artması, dünyaya göre eksikliklerin giderilerek girişimciliğin daha özgün ve işlevsel bir yapıya kavuşturulması daha başarılı girişimcilerin yetiştirilmesi için önemli bir adım olacaktır.

Çalışmada, Dünya ve Türkiye üniversitelerinde sayıları gün geçtikçe artan girişimcilik lisans ve lisansüstü bölümlerinin genel durumu içerik analizi yöntemi ile incelenerek, Dünya’da ve Türkiye’de girişimciliğin gelişmesinde, bu bölümlerin önemi, girişimcilik eğitimi bağlamında açıklanmaya çalışılmıştır.

Yöntem

Araştırmada, Türkiye’deki üniversiteler ile The Times Higher Education tarafından hazırlanan Dünyanın en iyi üniversiteleri listesindeki ilk on üniversitenin girişimcilik lisans ve lisansüstü programları incelenmiştir. Böylece, girişimcilik eğitiminde Türkiye’nin mevcut durumu, en iyi Dünya üniversiteleri ile karşılaştırılarak; girişimcilik eğitiminin, Türkiye’de girişimciliğin gelişmesindeki katkısı ve önemi açıklanmak istenmiştir.

Türkiye üniversitelerinin girişimcilik lisans ve lisansüstü bölümlerine YÖK lisans atlas verilerinden ve üniversitelerin sosyal bilimler enstitülerinin resmi internet adreslerinden, Dünya’daki en iyi ilk on üniversitenin lisans, yüksek lisans ve doktora bölümlerine ise ilgili üniversitelerin internet adreslerinden, ulaşılarak içerik analizi yapılmıştır. İçerik analizinin amacı, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ulaşmaktır. İçerik analizinde, birbirine benzeyen veriler belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirilerek, okuyucunun anlayacağı bir biçimde düzenlenerek yorumlanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2008, s. 227).

Evren - Örneklem

Araştırmanın evrenini Türkiye’deki girişimcilik lisans ve lisansüstü bölümleri ile The Times Higher Education tarafından yayınlanan “2018 yılı dünyanın en iyi üniversiteleri” sıralamasındaki ilk on dünya üniversiteleri oluşturmaktadır. Bu araştırmada, Türkiye üniversitelerindeki girişimcilik lisans ve lisansüstü bölümlerinin durum tespiti, YÖK lisans atlas verilerine ve üniversitelerin sosyal bilimler enstitülerinin resmi internet adreslerine bakılarak, Dünya’daki ilk on üniversitenin lisans, yüksek lisans ve doktora programlarına ise ilgili üniversitelerin internet adreslerinden ulaşılmıştır. Ayrıca, çeşitli uluslararası eğitim danışmanlığı hizmeti veren kuruluşların internet adreslerindeki arama motorlarından da yararlanılarak, girişimcilik bölümlerinin dünyadaki yaklaşık sayıları tespit edilmeye çalışılmıştır. Zaman kısıtı olması nedeniyle araştırma seçilmiş Dünya üniversiteleri ile sınırlı kalmış ve üniversitelerdeki girişimcilik bölümlerinin içeriklerine yer verilmemiştir.

Bulgular

YÖK’ün lisans atlasından 19.02.2018 tarihinde elde edilen verilere göre Türkiye’de Girişimcilik Lisans bölümü bulunan üniversiteler Tablo 1’de verilmiştir. Tablo 1 incelendiğinde, Türkiye’de 1’i devlet ve 4’ü vakıf olmak üzere toplam 5 üniversitede doğrudan girişimcilik alanında lisans düzeyinde eğitim verilmektedir. Girişimcilik alanında doğrudan lisans eğitimi veren üniversite Karabük Üniversitesi İşletme Fakültesi’dir. Vakıf üniversitelerinden TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi’nin doğrudan girişimcilik ile ilgili lisans bölümü eğitim faaliyetleri “Uluslararası Girişimcilik” adı altında gerçekleşmektedir ve bu haliyle diğer vakıf üniversitelerinden farklılık göstermektedir. TOBB Uluslararası Girişimcilik bölümün amacı, Türkiye’nin ticari ve siyasi ilişkilerini sürekli olarak arttırdığı Orta Doğu ülkelerinin kültürüne, tarihine, ekonomik ve ticari alt yapılarına hâkim girişimciler yetiştirmek şeklinde açıklanmıştır. Ders içeriğine bakıldığında ilk iki yıl İngilizce işletme ve iktisat bölümlerinin derslerine benzer derslere rastlanmıştır. Son iki yılda ise ağırlıklı olarak Rusya ile ilgili derslere yer verilmiştir. Rus siyasi ve toplumsal tarihi, Rusya ve bölgesinde iş yapma pratikleri, Rusya ve bölge ekonomisi, Rusya hukuk sistemi gibi dersler Rusya’da girişimcilik yapmak isteyenler için ayrıcalığa sahiptir (<http://ugb.etu.edu.tr/tr/content/lisansprogrami-10>, Erişim Tarihi: 23.02.2018).

Tablo 1. Türkiye’de Girişimcilik Lisans Bölümü Bulunan Üniversiteler

Üniversite	Fakülte	Devlet / Vakıf	Lisans Bölüm Adı
Karabük Üniversitesi.	İşletme Fakültesi	Devlet	Girişimcilik
İstanbul Kültür Üniversitesi	İ.İ.B.F.	Vakıf	Girişimcilik
İstanbul Şehir Üniversitesi	İşletme ve Yönetim Bilimleri Fakültesi	Vakıf	Girişimcilik
Özyeğin Üniversitesi	İşletme Fakültesi	Vakıf	Girişimcilik (İngilizce)
TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi	İ.İ.B.F.	Vakıf	Uluslararası Girişimcilik

Türkiye üniversitelerinin girişimcilik lisansüstü bölümlerine ise Şubat 2018 dönemi itibarıyla, üniversitelerin sosyal bilimler enstitülerinin resmi internet adreslerinden ulaşılarak, Tablo 2’ deki veriler elde edilmiştir. Buna göre; Türkiye’de 2018 Şubat dönemi itibarıyla 12’si devlet, 5’i vakıf, 1’i devlet – vakıf ortak olmak üzere toplam 19 üniversitede doğrudan girişimcilikle ilgili yüksek lisans bölümü bulunmaktadır. Bu 19 üniversiteden 9’u hem tezli hem tezsiz, 9’u tezsiz, 1’i tezli girişimcilik yüksek lisans bölümü olarak eğitim vermektedir.

Tablo 2. Türkiye’de Girişimcilik Yüksek Lisans Bölümü Bulunan Üniversiteler

Üniversite	Enstitü	Devlet / Vakıf	Y.L. Bölüm Adı	Tezli/ Tezsiz
1 İstanbul Teknik Üniversitesi	Sosyal Bilimler	Devlet	Girişimcilik ve Yenilikçilik Yönetimi	Tezsiz
2 Yıldız Teknik Üniversitesi	Sosyal Bilimler	Devlet	İnovasyon, Girişimcilik ve Yönetim	Tezli / Tezsiz
3 Marmara Üniversitesi	Sosyal Bilimler	Devlet	İnovasyon ve Girişimcilik Ekonomisi (İktisat Anabilim Dalı’na Bağlı)	Tezsiz
4 Dokuz Eylül Üniversitesi	Sosyal Bilimler	Devlet	Girişimcilik	Tezli / Tezsiz
5 Trakya Üniversitesi	Sosyal Bilimler	Devlet	Girişimcilik (Girişimcilik Anabilim Dalı’na Bağlı)	Tezli / Tezsiz
6 Düzce Üniversitesi	Sosyal Bilimler	Devlet	Girişimcilik (Girişimcilik Anabilim Dalı’na Bağlı)	Tezli / Tezsiz
7 Karabük Üniversitesi	Sosyal Bilimler	Devlet	Girişimcilik	Tezsiz
8 Gebze Teknik Üniversitesi	Sosyal Bilimler	Devlet	Girişimcilik ve Yenilik Yönetimi	Tezsiz
9 Bandırma Onyedil Eylül Üniversitesi	Sosyal Bilimler	Devlet	Liderlik ve Küresel Girişimcilik	Tezli / Tezsiz
10 Fırat Üniversitesi	Sosyal Bilimler	Devlet	Girişimcilik ve Yenilik Yönetimi	Tezli / Tezsiz
11 Bartın Üniversitesi	Sosyal Bilimler	Devlet	Girişimcilik	Tezsiz
12 Adana Bilim ve Teknoloji Üniversitesi	Sosyal Bilimler	Devlet	Girişimcilik	Tezli / Tezsiz
13 İstanbul Üniversitesi / Hasan Kalyoncu Üniversitesi (Ortak)	Sosyal Bilimler	Devlet / Vakıf	Liderlik ve Küresel Girişimcilik	Tezsiz
14 Bahçeşehir Üniversitesi	Sosyal Bilimler	Vakıf	Girişimcilik ve İnovasyon Yönetimi	Tezli / Tezsiz
15 Okan Üniversitesi	Sosyal Bilimler	Vakıf	Girişimcilik	Tezli / Tezsiz
16 MEF Üniversitesi	Sosyal Bilimler	Vakıf	Girişimcilik	Tezsiz
17 Özyeğin Üniversitesi	Sosyal Bilimler	Vakıf	Girişimcilik	Tezsiz
18 İstanbul Bilgi Üniversitesi	Fen Bilimleri	Vakıf	Teknolojide Girişimcilik ve İnovasyon	Tezli

Girişimcilikle ilgili yüksek lisans bölümlerden sadece İstanbul Bilgi Üniversitesi’ndeki “Teknolojide Girişimcilik ve İnovasyon” bölümü fen bilimlerine bağlı, diğer üniversitelerdeki girişimcilik bölümleri ise sosyal bilimler enstitülerine bağlı bölümlerdir. Marmara Üniversitesi’ndeki “İnovasyon ve Girişimcilik Ekonomisi” yüksek lisans bölümü İktisat Anabilim Dalı’na bağlı, Trakya ve Düzce Üniversiteleri’ndeki girişimcilik yüksek lisans bölümleri ise doğrudan Girişimcilik Anabilim Dalı’na bağlıdır. Diğer üniversitelerin girişimcilik yüksek lisans bölümleri ise İşletme Anabilim Dalı’na bağlıdır. İstanbul Üniversitesi ile Hasan Kalyoncu Üniversitesi tezsiz “Liderlik ve Küresel Girişimcilik” bölümü ise Devlet-Vakıf ortaklığında yürütülen tek girişimcilik yüksek lisans bölümüdür. Ayrıca doğrudan girişimcilikle ilgili yüksek lisans bölümü bulunan 19 üniversiteden, 9’unda ilgili bölümün ismi yalnızca “Girişimcilik” iken diğer üniversitelerde, “Girişimcilik ve Yenilikçilik Yönetimi”, “İnovasyon, Girişimcilik ve Yönetim”, “İnovasyon ve Girişimcilik Ekonomisi”, “Liderlik ve Küresel Girişimcilik”, “Girişimcilik ve Yenilik

Yönetimi”, “Teknolojide Girişimcilik ve İnovasyon” gibi farklı isimlerle de girişimcilik bölümlerinin açıldığı görölmektedir. Yapılan araştırmada, Türkiye’de üniversitelerin büyük bir bölümünde Girişimcilik Merkezleri bulunmakla birlikte, Türkiye’de doğrudan girişimcilik alanında eğitim veren bir “Doktora” bölümüne rastlanmamıştır.

Tablo 3. Dünya (İlk 10) Üniversitelerinin Girişimcilik Lisans ve Lisansüstü Bölümleri

Sıralama (2018)	Üniversite	Lisans	Yüksek Lisans	Doktora	Girişimcilik Merkezi	Ülke
1	<u>University of Oxford</u>				Girişimcilik ve Yaratıcılık Merkezi	İngiltere
2	<u>University of Cambridge</u>		Girişimcilik		Girişimcilik Merkezi	İngiltere
3	<u>California Institute of Technology</u>				Girişimcilik Kulübü	ABD
4	<u>Stanford University</u>	Girişimcilik			Girişimcilik Çalışmaları Merkezi	ABD
5	<u>Massachusetts Institute of Technology</u>				Girişimcilik merkezi	ABD
6	<u>Harvard University</u>	Girişimcilik Yönetimi			Girişimcilik Kulübü, Rock Girişimcilik Merkezi	ABD
7	<u>Princeton University</u>	Girişimcilik			Girişimcilik Merkezi	ABD
8	<u>Imperial College London</u>	İnovasyon ve Girişimcilik	İnovasyon, Girişimcilik ve Yönetim	İnovasyon ve Girişimcilik		İngiltere
9	<u>University of Chicago</u>	Girişimcilik	Girişimcilik		Polsky Girişimcilik ve İnovasyon Merkezi	ABD
10	<u>ETH Zurich – Swiss Federal Institute of Technology Zurich</u>				Yaratıcılık Ve Girişimcilik Laboratuvarı	İsviçre
	<u>University of Pennsylvania</u>	Girişimcilik	Girişimcilik Yönetimi		<u>Penn Wharton Girişimcilik Merkezi, Sol C. Snider Girişimcilik Araştırmaları Merkezi</u>	ABD

Kaynak: <https://www.timeshighereducation.com/world-university-rankings/2018/worldranking#survey-answer> adresindeki sıralamaya göre, üniversitelerinin web adreslerinden yararlanılarak düzenlenmiştir.

The Times Higher Education tarafından hazırlanan Dünyanın en iyi üniversiteleri listesindeki ilk on üniversitenin girişimcilik lisans ve lisansüstü bölümleri incelenerek Tablo 3 düzenlenmiştir. İlgili üniversiteler ABD başta olmak üzere, İngiltere ve İsviçre gibi ülkelerde eğitim vermektedir. Buna göre, dünyanın en iyi ilk on üniversitesinden 6’sında girişimcilik lisans bölümü, 4’ünde girişimcilik yüksek lisans bölümü, 1’inde ise doğrudan girişimcilikle ilgili doktora bölümüne rastlanmıştır. Dünyanın en iyi ilk 10 üniversiteleri sıralamasında 8. Sırada bulunan İngiltere’deki “Imperial College London” bünyesinde, doğrudan girişimcilik alanında eğitim veren hem lisans, yüksek lisans, hemde doktora bölümü bulunmaktadır. Bu 10 üniversiteden 9’unda ise Girişimcilik alanında öğrencilere eğitimler ve destekler veren “Girişimcilik Merkezleri” bulunmaktadır. Bu durum dünyanın en iyi üniversitelerinin girişimcilik eğitimine verdiği önemi açıkça göstermektedir. Girişimcilikle ilgili lisans, yüksek lisans ve doktora programlarında, karşılaşılan bölüm ismi genellikle ülkemizde de olduğu gibi “Girişimcilik” dir. Ayrıca, “Girişimcilik Yönetimi”, “İnovasyon ve Girişimcilik”, “İnovasyon, Girişimcilik ve Yönetim” gibi bölüm isimleri ile de karşılaşılmıştır.

Dünyanın işletme alanında eğitim veren en önemli üniversitelerinden biri olan Harvard İşletme Okulu, kendilerini benzersiz kılan önemli faktörlerden biri olarak “Girişimcilik ve İnovasyon” kavramını ön plana çıkarmıştır. Öğrencilerine potansiyel girişimlerin keşfedilmesi, girişimcilerle bağlantı kurulması ve üniversitenin e-lab. vb. girişimcilikle ilgili benzersiz kaynaklarından ve hizmetlerinden faydalanmaları

konularında tavsiyelerde bulunmakta ve her türlü desteği sağlamaktadır (<https://www.hbs.edu/mba/the-hbs-difference/Pages/default.aspx>, Erişim Tarihi: 12.03.2018).

Ayrıca, çeşitli uluslararası eğitim danışmanlığı hizmeti veren kuruluşlar ile lisans, yüksek lisans ve doktora alanında eğitim veren üniversiteleri listeleyen uluslararası eğitim kuruluşlarının internet arama motorları üzerinden yapılan filtrelemeler sonucunda, Dünya’da doğrudan girişimcilik lisans eğitimi veren yaklaşık 550, yüksek lisans eğitimi veren yaklaşık 300 üniversite, Dünya’da doğrudan girişimcilik ile ilgili alanlarda doktora eğitimi veren ise yaklaşık 30 adet üniversite tespit edilmiştir. Bu üniversitelerden girişimcilik yüksek lisans eğitimi veren üniversitelerin, yaklaşık yüzde 50’si Avrupa’da, yaklaşık üçte biri ise ABD’de bulunan üniversitelerdir. Doktora seviyesinde girişimcilik eğitimi veren üniversitelerin yaklaşık üçte ikisi ABD ve İngiltere’de bulunmaktadır (<https://www.hotcourses-turkey.com/> ve <https://tr.phdstudies.com> adreslerinden yapılan filtrelemeler sonucunda elde edilen yaklaşık ortalama verilerdir).

Diğer yandan, Türkiye’deki girişimcilik bölüm isimlerinden farklı olarak Dünya’da doğrudan girişimcilikle ilgili yüksek lisans bölümleri “İletişim ve Girişimcilik”, “Elektronik Mühendisliği ve Girişimcilik”, “Sürdürülebilir Enerji ve Girişimcilik”, “Yaratıcı ve Kültürel Girişimcilik”, “Sosyal Girişimcilik” gibi isimlerde de açılmakta; Dünya’da doğrudan girişimcilikle ilgili doktora bölümleri ise “Teknoloji Girişimciliğinde İşletme Yönetimi”, “İşletme ve Girişimcilik”, “Strateji ve Girişimcilik”, “Uluslararası Eğitim ve Girişimcilik”, “Girişimcilik ve Endüstriyel Ekonomi”, “Teknolojik Değişim ve Girişimcilik”, “Girişimcilik Eğitimi ve İşletme Çalışmaları” gibi bölüm isimleri altında da eğitim vermektedir.

Aşağıda farklı dünya ülkelerinden, girişimcilik doktora bölümlerine örneklere de Tablo’4 de yer verilmiştir.

Tablo 4. Dünya’da Girişimcilik Doktora Bölümü Bulunan Bazı Üniversite Örnekleri

Üniversite	Doktora Program Adı	Ülke
Osijek Üniv. Ekonomi Fakültesi	Girişimcilik ve Yenilikçilik	Hırvatistan
Horizons Üniv.	Uluslararası Girişimcilik	Fransa
Telfer Yönetim Okulu	Girişimcilik	Kanada
ABMS Open Üniv.	Girişimcilik	İsviçre
Kiev Ulusal Taras Shevchenko Üniv.	Girişimcilik, Ticaret ve Değişim Faaliyetleri	Ukrayna
California Kıtalararası Üniv.	Girişimcilik ve İşletme Yönetimi	ABD

Kaynak: <https://tr.phdstudies.com/Doktora/Giri%C5%9Fimcilik/> adresindeki verilerden yararlanılarak ve ilgili üniversitelerinin web sayfaları üzerinden araştırma yapılarak düzenlenmiştir.

Uluslararası eğitim danışmanlık firmalarının arama motorlarından yapılan filtrelemeler sonucunda ve YÖK Lisans Atlas verileri ile üniversitelerin Sosyal Bilimler Enstitüleri’nin web sayfalarından yararlanılarak Tablo 5 oluşturulmuştur. Tablo 5 incelendiğinde Türkiye’de Girişimcilik lisans bölümlerinin sayısının yüksek lisansa oranla oldukça düşük olduğu dikkat çekmektedir. Türkiye’de Girişimcilik bölümleri henüz başta işletme bölümü olmak üzere iktisadi ve idari bölümlerde verilen bir ders olmanın çıkmamıştır.

Girişimcilik bölümlerinin sayılarındaki artışta ve buna bağlı olarak başarılı girişimcilik faaliyetlerinde bulunacak eğitilmiş girişimcilerin sayılarındaki artışta, üniversitelerin atacakları adımlar büyük önem arz etmektedir.

Tablo 5. Türkiye ve Dünya Üniversitelerinde (Yaklaşık) Girişimcilik Lisans, Yüksek Lisans ve Doktora Bölüm Sayıları

	Lisans	Yüksek Lisans	Doktora
Dünya Üniversiteleri	550*	300*	30*
Türkiye Üniversiteleri	5**	19**	-

*Uluslararası eğitim danışmanlık firmalarının arama motorlarından yapılan filtrelemeler sonucu elde edilmiştir.

** YÖK Lisans Atlas verileri ve üniversitelerin Sosyal Bilimler Enstitüleri’nin web sayfalarından yararlanılmıştır.

Yapılan araştırmadan elde edilen bazı sonuçlar şöyle özetlenebilir:

- Dünya Üniversiteleri ile Türkiye Üniversiteleri kıyaslandığında, Türkiye’de henüz doğrudan girişimcilik alanında lisans eğitimi veren üniversitelerin sayısı (5) çok azdır. Doğrudan girişimcilik lisans bölümü bulunan tek devlet üniversitesi Karabük Üniversitesi’dir. Bir vakıf üniversitesi olan

TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi ise ‘‘Uluslararası Girişimcilik’’ bölümü adı altında eğitim veren tek üniversitedir.

- Türkiye’deki toplam üniversite sayısı düşünöldüğünde, doğrudan girişimcilik alanında yüksek lisans eğitimi veren üniversite sayısı da (19) istenilen düzeyde değildir. Üstelik bu bölümlerin büyük bir kısmı tezsizdir. Bu üniversitelerden Düzce Üniversitesi’nin ve Trakya Üniversitesi’nin girişimcilik yüksek lisans eğitimleri ‘‘Girişimcilik Anabilim Dalı’’na bağlı olarak gerçekleşmektedir ve bu şekilde Türkiye’deki diğer üniversitelerin girişimcilik yüksek lisans bölümlerinden farklılık göstermektedir.
- Dünya’da doğrudan girişimcilik lisans eğitimi veren yaklaşık 550, yüksek lisans eğitimi veren yaklaşık 300 üniversite, Dünya’da doğrudan girişimcilik ile ilgili alanlarda doktora eğitimi veren ise yaklaşık 30 adet üniversite tespit edilmiştir. Bu üniversitelerden girişimcilik yüksek lisans eğitimi veren üniversitelerin, yaklaşık yüzde 50’si Avrupa’da, yaklaşık üçte biri ise ABD’de bulunan üniversitelerdir. Doktora seviyesinde girişimcilik eğitimi veren üniversitelerin yaklaşık üçte ikisi ABD ve İngiltere’de bulunmaktadır.
- Türkiye’deki üniversitelerdeki girişimcilik yüksek lisans bölüm isimleri ağırlıklı olarak ‘‘girişimcilik’’ başlığı altında toplanmış ve birkaç üniversite hariç sosyal bilimler enstitülerindeki belirli anabilim dallarıyla sınırlı kalmıştır. Türkiye’deki girişimcilik bölüm isimlerinden farklı olarak Dünya’da doğrudan girişimcilikle ilgili yüksek lisans bölümlerinin ‘‘İletişim ve Girişimcilik’’, ‘‘Elektronik Mühendisliği ve Girişimcilik’’, ‘‘Sürdürülebilir Enerji ve Girişimcilik’’, ‘‘Yaratıcı ve Kültürel Girişimcilik’’, ‘‘Sosyal Girişimcilik’’ gibi isimlerde eğitim verdikleri görölmektedir. Bu konularda Dünya Üniversitelerdeki farklı disiplinleri de kapsayan girişimcilik yüksek lisans bölümlerinin incelenmesi, üniversitemizdeki girişimcilik bölümlerinin çağın gereklerini yakalamaları açısından yararlı olacaktır.
- Türkiye’de doğrudan girişimcilik alanında doktora eğitimi veren bir üniversite tespit edilememiştir. Bu konuda çalışmamızda da yer alan bazı Dünya Üniversitelerinin doğrudan girişimcilik doktora bölüm örneklerinin incelenmesi ve ölkemizdeki üniversiteler tarafından gerekli adımların atılması ‘‘girişimci üniversite’’ kavramının altının doldurulmasına katkı sağlayacaktır. Dünyanın en iyi ilk 10 üniversiteleri sıralamasında bulunan İngiltere’deki ‘‘Imperial College London’’ bünyesinde doğrudan girişimcilik alanında eğitim veren hem lisans, yüksek lisans, hem de doktora bölümü bulunmaktadır.
- Üniversite girişimcilik merkezleri, girişimcilik kulübü - topluluğu gibi oluşumlara Dünyanın en iyi üniversitelerinin neredeyse tamamı büyük önem vermektedir ve bu merkezler aracılığıyla öğrencilerine girişimcilik eğitimleri sunmaktadır. Türkiye’de ise birçok üniversitede doğrudan girişimcilik bölümü olmasa bile girişimcilik merkezlerinin var olduğu ve bu merkezler aracılığı ile geleceğin başarılı girişimcilerini yetiştirmek amacıyla eğitimler verildiği görölmektedir.
- Dünyanın işletme alanında eğitim veren en önemli üniversitelerinden biri olan Harvard İşletme Okulu, kendilerini benzersiz kılan 6 farklılaştırıcıdan biri olarak ‘‘Girişimcilik ve İnovasyon’’ kavramını ön plana çıkarmıştır. Öğrencilerine potansiyel girişimlerin keşfedilmesi, girişimcilerle bağlantı kurulması ve üniversitenin e-lab. vb. girişimcilikle ilgili benzersiz kaynaklarından ve hizmetlerinden faydalanmaları konularında tavsiyelerde bulunmakta ve her türlü desteği sağlamaktadır. Benzer modellerin, Türkiye’deki üniversiteler tarafından benimsenmesinin de girişimcilik eğitiminin yaygınlaşmasına ve daha nitelikli hale gelmesine katkı sağlayarak, üniversitelerin girişimci ve yenilikçi üniversite endekslerine ve böylelikle ölk ekonomisine ve topluma olumlu yansımalarının olacağı söylenebilir.

Sonuç ve Öneriler

Girişimcilik eğitiminin oldukça önemli olması ve öneminin de gittikçe artmasına karşın, bu alana ilişkin eğitim veren üniversitelerdeki girişimcilik bölümlerinin sayıları çok azdır. Üniversitelerdeki girişimcilik bölümleri, gençlere önlerine çıkacak fırsatları fark etmelerine, sağlıklı ve doğru kararlar alarak bunları iş fikrine dönüştürmelerine olanak tanımaktadır. Aynı zamanda bu fikirlerin üretime dönüştürölerek kar elde edilebilir ürün ve hizmetler ortaya çıkmasına yardımcı olmakta ve gençlere istihdam yaratan, yeniliğe açık, modern, vizyon sahibi işletmeler kurmaları konusunda eğitim vermeyi hedeflemektedir.

Üniversitelerde öğrencilerin girişimcilik ruhlarını geliştirmek ve mezun olduklarında kendi işletmelerini açarak; ekonomi, istihdam gibi konulara katkı sağlamalarını sağlamak amaçlarıyla birçok bölüm ve programda girişimcilik dersleri yaygınlaşmakta ve girişimcilik merkezleri kurularak, bu

merkezlerde de öğrencilere girişimcilikle ilgili uygulamalı proje eğitimleri verilmektedir. Girişimcilik eğitiminde yaşanan bu olumlu gelişmelere, son zamanlarda Dünya ve Türkiye üniversitelerinde doğrudan açılan, Girişimcilik Anabilim Dallarının ve girişimcilik lisans ve lisansüstü programlarının da önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir.

Dünya genelinde girişimciliğin gelişmesi ve bu alanda istenilen sonuçların daha sağlıklı elde edilebilmesi için gerekli olan girişimcilik eğitiminin artan önemine bağlı olarak, Türkiye üniversitelerinde de açılan girişimcilik bölümlerinin sayısının arttığı görülmektedir.

Dünyada girişimcilik eğitimi birçok üniversitede açılan girişimcilik bölümlerinde ve merkezlerinde yürütülmektedir. Türkiye’de doğrudan girişimcilik lisans ve lisansüstü bölümü adı altında eğitim veren üniversite sayısının sınırlı olduğu görülmektedir. Uluslararası rekabet koşullarına uyum sağlamada, işletmeler açısından global normları yakalamada ve yeni başarılı girişimlerin ortaya çıkarılarak ülke ekonomisinin canlanmasında ülkemizdeki üniversitelerin açmış oldukları doğrudan girişimcilik bölümlerinin de dünya üniversitelerine paralel, global niteliklere sahip olması önem arz etmektedir.

Son yıllarda Türkiye’deki üniversiteler ile özellikle KOSGEB, İŞKUR gibi kurumlar arasında yürütülen girişimcilik sertifikası vermeye yönelik birçok program da bulunmaktadır. İlerleyen çalışmalarda bu programlar ve sonuçlarıyla ilgili değerlendirmeler de yapılabilir.

Ülkemizde üniversitelerde de girişimcilik eğitiminin ve bölümlerinin istenilen niteliğe ve sayıya ulaşması ile girişimcilikle ilgili daha nitelikli bilimsel çalışmaların ortaya çıkması olanağı doğacaktır. Bunun sonucunda da Türkiye’de girişimcilik konusunda her geçen gün daha bilinçli nesillerin yetişeceği ve bu gelişmelerin başta istihdam ve yenilikçilik olmak üzere ülke ekonomisine olumlu katkılarının olacağı düşünülmektedir.

Sonuç olarak, Ülkemizdeki üniversitelerde girişimcilik eğitiminin, “yalnızca bazı programların ders planlarında yer alan bir ders” olarak sınırlı kalmaması; doğrudan girişimcilik alanında eğitim veren lisans ve lisansüstü bölümlerin sayısının, niteliğinin artması ve dünya üniversitelerinde örneklerinin görüldüğü gibi girişimcilik bölümlerinin farklı disiplinlere de yayılmasının gerekli olduğu düşünülmektedir. Böylelikle, Türkiye’de girişimcilik alanında ulaşılacak istenilen global normlarla daha hızlı bir şekilde yakalanabilecektir; ekonomik gelişme ve toplumsal kalkınmanın sağlanması kolaylaşacaktır.

Etik Beyan

“Dünya ve Türkiye Üniversitelerinde Girişimcilik Bölümlerinin Artan Önemi: Lisans ve Lisansüstü Eğitim Düzeyinde Bir Araştırma” başlıklı çalışmanın yazım sürecinde bilimsel, etik ve alıntı kurallarına uyulmuş; toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifat yapılmamış ve bu çalışma herhangi başka bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiştir.

Kaynakça

- Akdemir, A. (2009). *İşletmeciliğin temel bilgileri*. Bursa: Ekin Yayınevi.
- Akpınar, S. (2009). *Girişimciliğin temel bilgileri*. Kocaeli: Umuttepe Kitabevi.
- Balaban, Ö. ve Özdemir, Y. (2008). Girişimcilik eğitiminin girişimcilik eğilimi üzerindeki etkisi: Sakarya Üniversitesi örneği. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 3(2), 134-148.
- Berglund, H., & Wennberg, K. (2006). Creativity among entrepreneurship students: comparing engineering and business education. *International Journal of Continuing Engineering Education and Life-long Learning*, 16(5), 366-379.
- Bozkurt Çetinkaya, Özlem. (2011). *Dünyada ve Türkiye’de girişimcilik eğitimi: başarılı girişimciler ve öğretim üyelerinden öneriler*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Çetindamar, D. (2002). *Türkiye’de girişimcilik*. Ankara: Tüsiad Yayınları.
- Galloway, L., & Brown, W. (2002). Entrepreneurship education at university: a driver in the creation of high growth firms? *Education & Training*, 44, 8-9.
- Güler, B. K. (2009). Dünyada öncü üniversitelerin işletme fakültelerinin sosyal girişimcilik ile ilgili eğitsel ve bilimsel faaliyetleri. *VI. Uluslararası STK’lar Kongresi*, 23-25 Ekim 2009 Çanakkale.
- Gürol, Y. ve Bal, Y. (2009). Türkiye’de girişimciliğin evrimi ve gelişimi için girişimcilik eğitiminin önemi. Retrieved from www.ikt.yildiz.edu.tr/RePEc/yil/makaleler/gurol_0019.pdf.
- Harvard Business School (2018). Retrieved from <https://www.hbs.edu/mba/the-hbsdifference/Pages/default.aspx>.
- Hotcourses International (2018). Retrieved from <https://www.hotcourses-turkey.com/>.
- İşcan, Ö. F. ve Kaygın, E. (2011). Potansiyel girişimciler olarak üniversite öğrencilerinin girişimcilik eğilimlerini belirlemeye yönelik bir araştırma. *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 3(2), 275-286.
- Keystone Academic Solutions (2018). Retrieved from <https://tr.phdstudies.com>.

- Küçük, O. (2009). Türk eğitim sisteminde girişimcilik ve girişimcilik eğitiminde Avrupa Birliği (AB) hibe projelerinden yararlanma düzeyi: Bir uygulama, 2. *Uluslararası Girişimcilik Kongresi*, Kırgızistan.
- Liñán, F., Moriano, J. A., & Zarnowska A. (2008). *Teaching psychology of entrepreneurship perspective from six European countries*. Madrid: Universidad Nacional de Educación a Distancia.
- Özdem, G. ve Sarı, E. (2008). Yükseköğretimde yeni bakış açılarıyla birlikte yeni kurulan üniversitelerden beklenen işlevler (Giresun Üniversitesi örneği). *Üniversite ve Toplum Dergisi*, 8(1), 1-15.
- Paço, A., & Raposo, M. (2011). Entrepreneurship education: Relationship between education and entrepreneurial activity. *Psicothema* 2011. 23(3), 453-457.
- Rasmussen, E. A., & Sorheim, R. (2006). Action-based entrepreneurship education. *Technovation*, 26, 185-194.
- Segal, G., Borgia, D. & Schoenfeld, J. (2005). The Motivation to Become an Entrepreneur, *International Journal of Entrepreneurial Behaviour & Research*, 11(1), 42-57.
- Şengel, S. (2008). Yükseköğretimde girişimcilik eğitiminin inovatif iş fikirlerine ulaşmadaki etkisi üzerine bir araştırma, *Uluslararası Girişimcilik Kongresi*, Kırgızistan.
- Sexton, D. L., & Upton, N. B. (1987). Evaluation of an innovative approach to teaching entrepreneurship. *Journal of Small Business Management*, 25(1), 35-43.
- Solomon, G. T., Duffy, S., & Tarabishy, A. (2002). The state of entrepreneurship education in the United States: A nationwide survey and analysis. *International Journal of Entrepreneurship Education*, 1(1), 65-86.
- Soylu, A. ve Kepenek, Y. (2008). Meslek yüksekokulu öğrencilerinin girişimcilik düzeyleri ve aldıkları eğitimin girişimciliğe olan katkılarının belirlenmesi: PAU Honaz Meslek Yüksekokulu örneği. *Uluslararası Girişimcilik Kongresi*, Kırgızistan.
- Tağraf, H. ve Halis, M. (2008). Üniversitelerdeki girişimcilik eğitiminin “Girişimsel Öz Yetkinlik” algısı üzerindeki etkisi: Bir araştırma. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 3(2), 91-111.
- TEB Özel BNP Paribas Ortaklığı, Melek Yatırım Platformu (2018). Retrieved from <https://www.melekyatirimplatformu.com/tr>.
- Tekin, M. (2004). *Girişimcilik ve küçük işletme yöneticiliği*. Ankara: Günay Ofset.
- The World University Rankings (2018). Retrieved from <https://www.timeshighereducation.com/world-university-rankings/2018/world-ranking#survey-answer>.
- Yelkikalan, N., Akatay, A., Yıldırım, H. M., Karadeniz, Y., Köse, C., Koncağül, Ö. ve Özer, E. (2010). Dünya ve Türkiye üniversitelerinde girişimcilik eğitimi: Karşılaştırmalı bir analiz. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırma Dergisi*, 12(19), 51-59.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, C., Özdil, T., Tezsürücü D. ve Karadeniz, Y. (2010). Farklı eğitim düzeyindeki üniversite öğrencilerinin girişimcilik konusunda görüş farklılığının araştırılması. *Uluslararası II. Trakya Bölgesi Kalkınma-Girişimcilik Sempozyumu* (ss.157-173). Kırklareli, Türkiye.

EXTENDED ABSTRACT

Entrepreneurship is of great importance for the improvement of the problems in the economies of the country and for the development of the economy and social development. Recently, entrepreneurship issues have been emphasized, especially in developing countries.

In the development of entrepreneurship, it is important for universities both to reach to an entrepreneurial structure and to mainstream entrepreneurship departments and education through which people improve their entrepreneurial qualities.

The aim of this study was to the world and licenses directly related to entrepreneurship, which opened in Turkey college and the status of graduate programs put forth in a comparative manner and to clarify the contribution in terms of growth and economies of successful entrepreneurs of these programs.

In this study, firstly the concept of entrepreneurship and the importance of entrepreneurship are emphasized. Afterwards, literature review covering entrepreneurship education and some studies in this field is given.

The universe of the research, entrepreneurship undergraduate and graduate chapters in Turkey by The Times Higher Education published by the "best universities in the world 2018" constitutes the top ten universities in the world rankings.

In the study, the current situation in Turkey in entrepreneurship education is evaluated by identifying and comparing the direct entrepreneurship undergraduate and graduate programs of the universities in Turkey and of the top ten universities included in the List of World's Best Universities that has been prepared by The Times Higher Education. In this survey, a "content analysis" is performed through investigating the conditions of the universities in Turkey by analyzing the atlas data of The Council of Higher Education (YÖK) and the official websites of the institute of social sciences of the universities,

and by accessing the undergraduate, graduate and PHD programs of the World's Top Ten Universities through their websites.

Entrepreneurship education is very important and its importance is increasing, but the number of entrepreneurship departments in universities providing education in this field is very small. Entrepreneurship departments in universities enable young people to realize the opportunities they will face and to make healthy and right decisions and turn them into business ideas. At the same time, these ideas help to produce profitable products and services by transforming them into production and aiming to train young people to establish modern, visionary enterprises that create employment and are open to innovation.

To develop the entrepreneurial spirit of students in universities and by opening their own businesses when they graduate; Entrepreneurship courses are becoming widespread in many departments and programs with the aim of contributing to the subjects such as economy and employment, and entrepreneurship centers are established and practical project trainings are given to the students in these centers. These positive developments in entrepreneurship education, recently opened directly in the university world and in Turkey, the Department of Entrepreneurship and entrepreneurship for undergraduate and graduate programs are also expected to make an important contribution.

World entrepreneurship development in general and the desired results in this field in order to achieve a more healthy due to the growing importance of entrepreneurship education is necessary, Turkey has increased the number of the opened section of entrepreneurship in universities.

Approximately 550 universities providing direct entrepreneurship undergraduate education, approximately 300 universities providing graduate education, and 30 universities providing doctorate education in the fields of direct entrepreneurship have been identified in the world. Among these universities, approximately 50 percent of the universities that provide graduate education in entrepreneurship are in Europe and about one third are in the USA. Approximately two-thirds of universities that offer entrepreneurship education at the doctoral level are located in the United States and the United Kingdom. Entrepreneurship graduate departments at universities in Turkey mainly names of "entrepreneurship" and collected under the title remained limited to specific departments except the few universities in the social sciences. Directly in the field of entrepreneurship in Turkey it could not be determined that a university doctorate.

In our country, it will be possible to have more qualified scientific studies related to entrepreneurship by reaching the desired quality and number of entrepreneurship education and departments in universities. As a result, entrepreneurship in Turkey will grow up every day and be more conscious generation of a positive contribution to the national economy, including employment and innovation is considered first of these developments.

In this context, it is considered that the entrepreneurship education in universities should not be limited to be "a course that take part in only some programs' instructional plan"; instead, the number and qualities of the programs that provide education in the field of entrepreneurship should be increased and spread to different disciplines.